

Gyenge István

Régi karácsonyi vacsorák emléke

Karácsony vigíliája, az ünnep előestje, a szenteste, régente a vallási előírás szerint szigorú böjt volt. Azaz húsételt nem volt szabad enni a nap folyamán, és jóllakni is csak egyszer lehetett ezen a napon. (Csupán két ilyen alkalom volt az évben, a húsvét és a karácsony böjtje.) A felnőttek ezt az egyszeri alkalmat az esti vacsorára tartogatták. Mi gyerekek azért megkaptuk a reggelit és az ebédet is, ami a nagy készülődésre való tekintettel valami egyszerűbb étel volt.

A karácsonyesti vacsorának minden időben igazi ünnepi rangot adott az alkalom, s noha a menü hagyományos volt – azaz évről évre ugyanaz került az asztalra – a hangulat, a teríték, a szobában álló karácsonyfa miatt minden más vacsorától különbözőnek tűnt. Ma már tudom, a lelkünkben eluralkodó karácsonyhangulat miatt éreztük úgy, hogy ez az este mindennel együtt – beleértve a vacsorát is – emelkedettebb, ünnepibb a többinél.

Az asszonyok, nagymamám és anyám elosztották egymás között a női munkákat. Elmentek a piacra, kiválasztották és megvették a halat. (Egerben gyermekkoromban külön halpiac volt, s nagymamám – aki nagyon szerette a halat – gyakran vásárolt ott.) Kinéztek két nem túlságosan nagy pontyot. A nagyoknál ugyanis féltő volt, hogy nemkívánatosan kövérek, ezért inkább két kisebbet vettek. Hazahozták, megpuolták, szeletekre vágták, besózták és kitétték a hidegre. A fejéből, farkából és a belső részből leves készült ebédre, amit egy-két szelet kenyérral kedvtelve kanalaztunk. (Emlékszem, milyen izgatottan figyeltük a hal bontását, vajon van-e benne ikra vagy haltej, attól függően, hogy milyen nemű volt az állat.)

A hagyományos vacsora pedig a rántott hal volt krumplipürével. Az én időmben már franciasaláta is járult hozzá tartármártással. Gondolom, ez utóbbiakat anyám polgári családból való származása eredményezte ebben a puritán szőlősgazda-családban.

Nagyapám elballagott a pincébe, hogy hazahozzon egy demizsonnyit az ünnepre még tavaly őszön eltett óborból. Otthon eközben készült az ünnepi bejgli, mindig kétféle, mákos és diós. De nem akármilyen ám! A mákosban reszelt citromhéj, a diósban pedig narancs héja. (A karácsonyi vendégjárások alkalmával minden rokonnál bejglivel kínáltak, így hát volt alkalmunk összehasonlításokat tenni. Én úgy találtam, a miénknél jobbat senki nem sütött.)

Azután amikor a vacsora elkészült, vagyis kisült a hal, megsült a bejgli, készen lett a saláta és a tartármártás, akkor jött a Jézuska. Gyertyák, csillagszórók, fenyőillat és áhítat. Énekeltük a *Mennyből az angyalt*, a *Pásztorok, pásztorokat*, és egymásnak boldog karácsonyt kívántunk. Kiörömködtük magunkat az ajándékok között, azután jöhetett

a vacsora. Nagymamám asztali ima gyanánt összetett kézzel köszönetet mondott az asztal bőségéért, vajha ne lenne a jövőben kevesebbünk ennél. Jókedvűen eszegettünk, közben beszélgettünk is. A felnőttek felemlegették a széles rokonságot, és elégedetten állapították meg, hogy a hal nem is volt olyan zsíros, és a bejgli az idén is jól sikerült.

Egy karácsonyi vacsora különösen megmaradt az emlékeimben, az ötvenes évek elejéről. Különlegessége abban állt, hogy azon a karácsonyon nem lehetett halat kapni a piacon. No, de az asszonyokon nem lehet olyan könnyen kifogni. Nagymamám gondolt egyet, és vett százhusz pár békacombot. (Heves megye volt a békatenyésztés hazája, a halpiacon szinte mindig lehetett békát kapni. Nem volt ugyan olcsó, de nagymamám elég gyakran vett néhány párat. Kevés finomabb ételt tudok elképzelni, mint az ő túrós-tejfölös csuszáját tetején ínycsiklandó békapörkölttel.) Nos, azon a karácsonyon rántott békacomb díszelgett az asztalon hal helyett, két nagy pecsenyés tálat púposan megtöltve, s mi kedvünkre eszegethettünk a különleges csemegeből.

Azután a felnőttek készülődni kezdtek az éjféli misére, mi gyerekek pedig ágyba bújtunk. Nekem mint legnagyobbknak kellett vigyázni a kicsikre. Amikor egyedül maradtunk, még olvastam egy kicsit az ajándékként kapott könyvből, míg húgom és öcsém elégedetten szuszogott a paplan alatt.

Herczeg István rézkarca

E számunk szerzői

- Áfra János (1987) Debrecen
Aknay Tibor (1944) Budapest
András Zoltán (1934) Székelyudvarhely
Anga Mária (1955) Eger
Antal Attila (1956) Nyíregyháza
Bak Zsuzsanna (1985) Maklár
Balázs Ildikó (1965) Szombathely
Bárdos Attila (1941) Budapest
Bárdos József (1949) Nagykőrös
Bene Zoltán (1973) Szeged
Benő Attila (1968) Kolozsvár
Bérczessy Lajos (1949) Budapest
Bereti Gábor (1948) Miskolc
Bertha Zoltán (1955) Debrecen
Bíró József (1951) Budapest
Bolvári-Takács Gábor (1967) Budapest
Bozók Ferenc (1973) Kecskemét
Csatáné Bartha Irénke (1941) Eger
Cseh Károly (1952) Mezőkövesd
Csepcsányi Éva (1985) Heves
Dobos László (1930) Pozsony
Dudás Sándor (1941–2010)
Erdélyi Z. János (1947) Szekszárd
Farkas Arnold Levente (1979) Budapest
Farkas Gábor (1977) Debrecen
Fazekas István (1967) Százhalombatta
Fazekas József (1946) Járdánháza
Fecske Csaba (1948) Miskolc
Füstös-Simon Zsuzsanna (1986) Kecskemét
Gábori Kovács József (1983) Sajószentpéter
Gál Sándor (1937) Buzita
Galgóczy Zsuzsa (1960) Budakeszi
Goron Sándor (1975) Nagyvárád
Gyenge István (1943) Sarud
Halmosi Sándor (1971) Budapest
Horváth Ödön (1938) Kismaros
Jakab István (1928) Révkomárom
Anasztaszia Jermakova (1974) Moszkva
Szergej Jeszenyin (1895–1925)
Kaló Béla (1954) Szuhogy
Kis Pál István (1951) Szekszárd
Kiss Benedek (1943) Budapest
G. Komoróczy Emőke (1939) Budapest
Korpa Tamás (1987) Szendrő
Kovács Klaudia – Hollywood
Ködöböcz Gábor (1959) Eger
László Ernő (1939–2006)
Lászlóffy Csaba (1939) Kolozsvár
Lengyel János (1973) Beregszász
Lipcsei Márta (1943) Nagyvárád
Lisányi Endre (1966) Budapest
Lőrincz György (1946) Székelyudvarhely
Mács József (1931) Pozsony
Madár János (1948) Budapest
Mák Ferenc (1956) Óbecse/Budapest
Mátyus Aliz (1948) Budapest
Mezei Gábor (1982) Budapest
Mogyorósi László (1976) Nagykálló
Nagy Zsuka (1977) Nyíregyháza
Oláh András (1959) Mátészalka
Oláh József (1966) Micske
Ortutay Péter (1942) Belpátfalva
Palágyi László (1989) Budapest
Penckőfer János (1959) Beregszász
Petróczi Éva (1951) Budapest
Radnai István (1939) Budapest
Safranka János (1982) Eger
Serfőző Simon (1942) Miskolc
Suhai Pál (1945) Budapest
Szakolczay Lajos (1941) Budapest
Szathmáry Zoltán (1982) Budapest
Szekeres Mária (1948) Újrónafő
Szoó Dalma (1948) Eger
Szűk Balázs (1960) Debrecen
Tari István (1953) Óbecse
Sz. Tóth Gyula (1945) Budapest
Tóth-Máthé Miklós (1936) Debrecen
Tüzes Bálint (1951) Nagyvárád
Varga Tibor (1947) Kissomlyó
Vass Tibor (1968) Miskolc
Véghelyi Balázs (1983) Százhalombatta
Verók Attila (1975) Eger
Zsirai László (1956) Budapest

A kötetben szereplő illusztrációk az Eventus Művészeti Középsiskola tanárainak és diákjainak munkái.